

TURKEY RIGHTS MONITOR

Sayı 155 | 5-11 Haziran 2023

(İlgili kaynakların linkleri İngilizce versiyonda yer almaktadır.)

KEYFİ GÖZALTI VE TUTUKLAMALAR

Hafta boyunca savcılar en az 57 kişi hakkında Gülen hareketiyle irtibatlı oldukları gerekçesiyle gözaltı kararı verdi. Birleşmiş Milletler Keyfi Tutuklama Çalışma Grubu (WGAD) tarafından Ekim 2020'de yayımlanan bir görüş belgesinde söz konusu grupla bağlantılı olduğu iddia edilen kişilerin geniş çaplı ve sistematik olarak hürriyetinden mahrum bırakılmasının insanlığa karşı suç teşkil edebileceği belirtildi. Derneğimiz 15 Temmuz darbe girişiminden bu yana gerçekleşen Gülen hareketi bağlantılı toplu gözaltı uygulamalarını detaylı bir veritabanı vasıtasıyla sistematik olarak kayda geçirmektedir.

5 Haziran: Ankara'daki bir cezaevi yönetiminin "çok fazla sayıda kitap okumak," "çok fazla miktarda su tüketmek," "cezaevi imamıyla buluşmak," kendilerine isnat edilen suçlarla ilgili olarak "pışmanlık ifade etmemek," veya "cezaevindeyken açık üniversiteye katılmak" gibi keyfi sebeplerle siyasi mahkumların şartlı tahliyesine engel olduğu bildirildi. Söz konusu uygulamanın Gülen hareketiyle bağlantısı veya Kürt siyasi oluşumlarına katılımı nedeniyle mahkum edilen kişileri hedef aldığı duyuruldu.

5 Haziran: Birleşmiş Milletler Keyfi Tutukluluk Çalışma Grubu (WGAD) tarafından yayımlanan bir görüş yazısında Muhammet Şentürk isimli bir kişinin Gülen hareketiyle bağlantısı nedeniyle gözaltına alınması ve tutuklanmasının keyfi nitelikte olduğu ve bu tür uygulamaların insanlığa karşı suç teşkil edebileceği belirtildi. Söz konusu karar Çalışma Grubu tarafından 2020 yılında çıkarılan bir başka görüşü teyit eder nitelikte.

ZORLA KAYBEDİLMELER

Hafta boyunca, 2016-2018 yılları arasındaki olağanüstü hal döneminde görevinden ihraç edilen ve 6 Ağustos 2019 tarihinde ortadan kaybolduğu ihbar edilen eski kamu çalışanı Yusuf Bilge Tunç'tan bir haber alınmadı. Tunç'un ortadan kaybolması 2016 yılından bu yana yaşanan ve Türk hükümetinin dahil olduğuna dair güçlü bulgular içeren bir dizi zorla kaybedilme vakasının son örneklerinden biri oldu.

TOPLANTI VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

6 Haziran: İstanbul'da ilçe kaymakamlıkları tarafından LGBT onur ayı çerçevesinde planlanan iki film ve belgesel gösterim etkinliği yasaklandı. Etkinliklerden birinin gerçekleştirilmesinin planlandığı vakıf binasında engelleme yapan polis sekiz kişiyi gözaltına aldı.

6 Haziran: Batman'daki bir mahkeme, 2016 yılında Nevruz etkinliğine katılımı nedeniyle yargılanan tutuklu Kürt siyasetçi Selahattin Demirtaş'ı beraat ettirdi.

7 Haziran: Ankara'daki bir mahkeme, Türkiye'nin kadına karşı şiddetle ilgili İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesini protesto ettiği için yargılanan sekiz kişinin beraatına hükmetti.

9 Haziran: Ankara'da polis, bir üniversite kampüsünde düzenlenen LGBT onur yürüyüşüne müdahale ederek 15 kişiyi gözaltına aldı.

9 Haziran: Eskişehir'de polis, kamu okullarında Diyanet etkisini protesto etmek üzere düzenlenen eyleme müdahale ederek sekiz kişiyi gözaltına aldı. Eylemcilerin gözaltında fiziksel ve sözlü kötü muameleye maruz bırakıldığı duyuruldu.

10 Haziran: İstanbul'da 1990'lı yıllarda gözaltında kaybolan kişilere ilişkin olarak düzenlenen bir gösteriye müdahale eden polis 20 kişiyi gözaltına aldı.

İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

6 Haziran: Mersin'de polis, cumhurbaşkanının resminin bulunduğu postere şekiller çizdiği gerekçesiyle 16 yaşındaki bir çocuğu cumhurbaşkanına hakaret suçlamasıyla gözaltına aldı. Söz konusu çocuğun daha sonra çıkarıldığı mahkemece tutuklandığı duyuruldu.

7 Haziran: Ankara'da polis, terör örgütü propagandası yayma suçlamasıyla Kürt gazeteci Fırat Can Arslan'ı gözaltına aldı. Arslan 10 Haziran günü serbest bırakıldı.

7 Haziran: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), seçim yayınlarında yayıncılık ilkesini ihlal ettikleri gerekçesiyle Fox TV, TELE1, Halk TV ve Flash Haber'e para cezaları verdi.

7 Haziran: İstanbul'daki bir mahkeme, müstehcenlik içerdiği gerekçesiyle abonelik bazlı çalışan online platform OnlyFans'a erişim engeli getirdi.

7 Haziran: İzmir'deki bir mahkeme, Türk ordusunun Irak'ın kuzeyinde kimyasal silah kullandığı iddialarının soruşturulması talebiyle yaptığı açıklamalar nedeniyle terör örgütü propagandası yapma suçlamasıyla yargılanan avukat Aryen Turan'ın beraatına hükmetti. Turan Kasım 2022'de söz konusu soruşturma kapsamında kısa süreli olarak gözaltına alınmıştı.

8 Haziran: Şanlıurfa'daki bir mahkeme, iktidar partisi üyesi İbrahim Halil Yıldız'a hakaret ettiği suçlamasıyla aktivist Emine Şenyaşar'ı para cezası ödemeye mahkum etti. Şenyaşar, Yıldız ve korumaları tarafından öldürülen aile üyeleri için adalet talebiyle yaptığı protestolarıyla biliniyor.

8 Haziran: Ankara'daki bir mahkeme, Ermeni soykırımının tanınması talebinde bulunan yazılı açıklaması nedeniyle ulusu aşağılama suçlamasıyla yargılanan insan hakları savunucusu Öztürk Türkoğan'ın beraatına hükmetti.

8 Haziran: İzmir'deki bir mahkeme, sosyal medyada kamu görevlisine hakaret ettiği suçlamasıyla yargılanan gazeteci Derya Saadet'in beraatına hükmetti.

9 Haziran: İzmir'deki bir mahkeme, Mardin'de uygulanan sokağa çıkma yasağı sırasında yaşandığı iddia edilen olaylara ilişkin bir haber ile iki tweete erişim engeli getirdi.

9 Haziran: İstanbul'daki bir mahkeme, yazdığı köşe yazısında cumhurbaşkanına ve bazı kamu görevlilerine hakaret ettiği suçlamasıyla yargılanan gazeteci Mehmet Baransu'nun beraatına hükmetti. Baransu, meslekî faaliyetlerinden dolayı kendisine verilen diğer mahkumiyetler nedeniyle cezaevinde tutulmaya devam ediyor.

SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ

6 Haziran: İstanbul'da havalimanı gümrük polisleri Hindistanlı akademisyen Mohan Ravichandran'ın ülkeye girişine "güvenlik tehdidi" teşkil ettiği gerekçesiyle engel oldu. Konuya ilişkin haberlerde Ravichandran'ın oturum izninin Boğaziçi Üniversitesi protestolarına destek vermesinin ardından iptal edildiği duyuruldu.

İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARI

6 Haziran: İstanbul'daki bir mahkeme, Gülen hareketiyle bağlantılı oldukları gerekçesiyle Temmuz 2020'de verilen mahkumiyetleri Yargıtay tarafından bozulduktan sonra yeniden yargılanan insan hakları savunucuları Taner Kılıç, Özlem Dalkıran, İdil Eser ve Günal Kurşun'un beraatına hükmetti.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE HUKUK DEVLETİ

6 Haziran: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), tutuklu Kürt siyasetçiler Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ'ın avukatlarıyla buluşmalarının mahremiyetine riayet edilmemesi nedeniyle hak ihlali kararı verdi.

8 Haziran: Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi, tutuklu sivil toplum lideri Osman Kavala'nın Eylül ayına kadar serbest bırakılmadığı takdirde Türkiye'ye karşı "yeni tedbirlerin" değerlendirilmesine karar verdi. Değişen suçlamalarla 2017 yılından bu yana tutuklu olan Osman Kavala, tutukluluğunu art niyetli olarak tespit eden AİHM kararına rağmen serbest bırakılmadı. Türkiye'nin AİHM kararını uygulamaması nedeniyle Avrupa Konseyi Şubat 2022'de ihlal süreci (*infringement proceedings*) başlattı.

8 Haziran: Suriye'deki aktif bir silahlı grubun komutanı olan ve Birleşmiş Milletler tarafından savaş suçları işlemiş

olabileceği belirtilen Abu Hatem Shaqra adlı kişinin Türkiye’de üniversiteden mezun olduğu haberlere yansdı.

9 Haziran: İstanbul savcılar, Ezilenlerin Hukuk Bürosu’na yönelik bir soruşturma kapsamında dört avukat hakkında gözaltı kararı verdi.

KÜRT AZINLIK

5 Haziran: Şanlıurfa’daki bir mahkeme, Kürt siyasi hareketine iştiraki nedeniyle yargılanan siyasetçi Vahit Akgün’ün beraatına hükmetti.

6 Haziran: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), tutuklu Kürt siyasetçiler Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ’ın avukatlarıyla buluşmalarının mahremiyetine riayet edilmemesi nedeniyle hak ihlali kararı verdi.

7 Haziran: Ankara’da polis, terör örgütü propagandası yayma suçlamasıyla Kürt gazeteci Fırat Can Arslan’ı gözaltına aldı. Arslan 10 Haziran günü serbest bırakıldı.

7 Haziran: Antalya’daki bir emlak ofisi, polis tarafından telefonla tehdit edilmesinin ardından iki Kürt üniversite öğrencisinin kira sözleşmesini iptal etti.

8 Haziran: Hakkari’de bir askeri araç 5 yaşındaki Erdem Aşkan adlı çocuğa çarparak ölümüne neden oldu. Kürt illerinde sıklıkla yaşanan zırhlı araç kazalarında geçtiğimiz 10 yılda 20’den fazla çocuğun hayatını kaybettiği bildiriliyor.

8 Haziran: İzmir’de polis HDP gençlik yapılanması üyesi Dilan Karakoç’u gözaltına aldı.

10 Haziran: Ağrı’da polis, ilçe belediye eş-başkanları Müşerref Geçer ile Emrah Kılıç’ın yanı sıra bir belediye çalışanını gözaltına aldı.

DİĞER AZINLIKLAR

6 Haziran: İstanbul’da ilçe kaymakamlıkları tarafından LGBT onur ayı çerçevesinde planlanan iki film ve belgesel gösterim etkinliği yasaklandı. Etkinliklerden birinin gerçekleştirilmesinin planlandığı vakıf binasında engelleme yapan polis sekiz kişiyi gözaltına aldı.

CEZAEVİ KOŞULLARI

9 Haziran: Kocaeli’deki bir cezaevi yönetimi hasta mahkum Besiye Özel’in tedavisini yaptırmadı.

9 Haziran: Diyarbakır’daki bir cezaevi, böbrek yetmezliği hastası Fırat Nebioğlu adlı mahkum için organ bağışçısı bulunmasına rağmen hastane sevki yaptırmadı.

11 Haziran: İstanbul’da tutuklu bulunan insan hakları aktivisti Mücella Yapıcı’nın hastane sevkleri sırasındaki ağır kelepçeleme uygulaması nedeniyle kollarında yaralanma olduğunu, bu nedenle Yapıcı’nın bundan sonra hastaneye gitmemeye karar verdiğini duyurdu.

MÜLTECİLER VE GÖÇMENLER

8 Haziran: Türkiye’den Yunanistan’a geçmeye çalışan Fas uyruklu bir göçmenin ateş açılması sonucu yaralandığı duyuruldu.

9 Haziran: Basında yer alan haberlerde Suriye’den Türkiye’ye tıbbi ziyaretlere son verildiği, bu nedenle kuzey Suriye’de yaşayan ciddi sağlık sorunu bulunan Suriyelilerin tedavi imkanından mahrum kaldığı duyuruldu.

9 Haziran: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın yeniden seçilmesinin ardından ilk toplantısını düzenleyen Milli Güvenlik Kurulu’nda (MGK), Suriyeli mültecilerin ülkelerine “saygın” bir şekilde dönmesinin görüşüldüğü duyuruldu. Son yıllarda, bazı insan hakları raporlarında Türk hükümetinin göçmenleri gönüllü geri dönüş formu imzalamaya zorladığı iddia edilmişti.

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

6 Haziran: Diyarbakır’da polis, gözaltındaki 16 yaşındaki bir çocuğa fiziksel saldırıda bulundu.

8 Haziran: Erzurum’daki bir cezaevi doktoru, hasta mahkum Serhat Karsu’nun hastane sevki talebini reddetti ve Karsu’ya “seni hiçbir yere göndermiyorum, gebereceksen buradan gebereceksin” sözleriyle sözlü saldırıda bulundu.

9 Haziran: Şırnak’ta polis ev baskını sırasında bir kişiye kötü muamelede bulundu.

9 Haziran: Eskişehir’de polis, protesto sırasında gözaltına alınan sekiz kişiye fiziksel ve sözlü kötü muamelede bulundu.

11 Haziran: Diyarbakır’da polis, gözaltında bulunan Ali Çetinkaya adlı bir kişiye fiziksel saldırıda bulundu.

SINIR ÖTESİ KÖTÜ MUAMELE

6 Haziran: Dünya genelinde çok sayıda insan hakları savunucusu ve sivil toplum örgütü tarafından ortaklaşa olarak yayımlanan bir mektupta, Türk hükümetinin Interpol veritabanlarını yurtdışındaki muhaliflerini sindirmek için kullanmaya devam ettiği ve Interpol'ün söz konusu suistimale son vermek için daha fazla tedbir alması gerektiği belirtildi. İmzacılar arasında Avrupa Parlamentosu üyeleri ile önde gelen insan hakları avukatları ve hukukçularının yanı sıra Statewatch, Arrested Lawyers ve Norwegian Helsinki Committee gibi önemli sivil toplum kuruluşları yer aldı.

8 Haziran: Kuzey Suriye'deki Menbiç şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen gösterilerde bölgede Türkiye tarafından düzenlenen hava saldırılarındaki artış protesto edildi ve uluslararası toplumun bölgeyi uçuşa yasak bölge ilan etmesi çağrısında bulunuldu.

KADIN HAKLARI

5 Haziran: Aylık kadına şiddet raporlarında Mayıs ayında Türkiye'de 38 kadının erkekler tarafından öldürüldüğü ve en az 61 kadının da şiddete maruz kaldığı duyuruldu.